

Ýeñijiler

Category: Edebi makalalar, Goşgular, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

Ýeñijiler ÝEÑIJILER

"Literaturnaya Rossiyanyn" soňky sanlarynyň birinde yerleşdirilen "Biz ölümden güýçlüräk" atly makalany okap otyrdym. Makalany smolenskili awtor Wladimir Paşutin ýazypdyr. Ol şeýle sözler bilen başlanýar:

"Bu hekaýa Watan ugrundaky söweşlerde Smolensk topragynda wepat bolan frontçy şahyrlara bagışlanýar".

Ine, şol wepat bolanlaryň spisogynyň arasynda birden tanyş at gözüme ildi.

"Türkmen şahry Şaly Kekilow Monastyrşinsk raýonynyň Dosugowo obasyndaky meýdan keselhanasynda duşmanyň salan ýarasından öldi".

Gürrüni edilýän uly makalada biziň gahryman ildeşimiz hem-de kärdeşimiz barada söýgüden doly setirler kän. Onuň front durmuşy hakda maglumatlar hem kän.

Emma ol setirleri okan adama pikir edere-de zat bar. Şaly Kekilow özünüň ylhamy bilen ajaýyp goşgular ýazyp Durmuşy wasp edipdi. Ol Şahyrdy. Ol Gözelligi taryp etmek üçin doglan adamdy. Şahyr hiç haçan gülläni wasp edip bilmez – güli wasp eder şeri wasp edip bilmez – haýry wasp eder.

"Dýadýa Wanýa" bilen "Kareliýa jeňnelinde" diýen eserleri ýazyp oturan frontçy şahry göz öňüne getirjek bolalyň. Gapdalynda top oky ýarylyp, onuň gyýçak bölekleri çar tarapa pytraýar. Şol gyýçak bölekleriň biriniň öz depäňden düşmejekdigini hiç kim kepillendirip bilenok. Dik depäňse gara haçly samolýotlar uwlaşyp, saňa bakan bomba taşlaýarlar. Şolaryň hem biriniň öz depäňde ýaryljakdygyna kepilnama ýok. Şahyr bolsa goşgy ýazýar. Sebäbi, ol ölüm hakynda däl-de, ömür hakynda pikir edýär. Şeýle pursatda ol hoşlaşyk aýdymynu

ýazanok, geljege ynamdan doly, duşmana bolsa gahar-gazapdan doly poemasyny ýazýar.

Bu ruhugüýçlülikdir.

1941-nji ýylyň tomsunyň aladañdanynda öz leşgerlerine biziň giň Watanymyzyň bir çetinden süsňäp girmek barada buýruk berende Gitler ine hut şu söz barada – ruhugüýçlülik diýen söz barada pikir etmedik bolarly. Ýewropanyň ençeme ýurtlaryny ýeňňillik bilen dyza çökermek Gitlere başardypdy. Şoňa huşy göcen faşizm indi dünýäde ilkinji sosialistik ýurduň giňişliklerine göz dikýärdi, diş çarhlaýardy.

Gitler biziň Watanymyzyň üstüne şagal namartlygy bilen hem-de kümsükligi bilen çözdy. Onuň gana suwsan leşgeriniň dabanyň astynda ýer lerezana gelýärdi.

Sosialistik Watanyň ykbalynda iň agyr günler, aldym-berdimli günler, aýgytly günler başlanypdy.

Biz kartadan öwrenipdik Watany,
Deňizlere, derýalara beletdik;
Kartadaky gyzyl giňişliklere
Çagakagam mähir bilen esetdik.
Biz Kiýewe bakýas, Minksä bakýas,
Bakýas-da başymyz egýaris aşak.
Kiýew elden gitdi
Minskiý gitdi...
Nemes gelýär eňen ýaly başaşak.
Kiýew bilen Minskide duşmanlar
Dikipdirler gara baýdak, gara haç...
– Nämé üçin beýle bolýar, mugallym?
Mugallymdan ses ýok.
Dymýas bialaç.

Şeýle ýagdaýda howsala düşmäge esas bardy. Topuň gümmürdisinden örän uzakdaky obada okap ýören on üç-on dört ýaşly oglanlar üçin howsala düşmek diýen zat nämäni aňladýar? Fronta gidip, duşmany yza serpikdirmäge kömek etmegi aňladýar. Indi birneme geň bolup görünse-de, 5-nji klasda okaýan oglanlar bolup hemmämiziň harby komissariata arza ýazandygymyz

şu günüki ýaly ýadymda. Biz atly goşuna iberilmegimizi haýys edýärdik. Ine, bir gün raýonyň harby komissary mekdebimize geldi. Biz begendik. Ol giň göwrümlü, täsin adam bolsa lapymyzy keç etdi.

– Oglanlar, siz entek fronta giderden ýaş. Watany hiç hili näkese bermeris. Arkaýyn boluň. Gowý okasañyz, Watana şondan uly peýdaly zat ýok.

Emma fronta dyzaýanlar diňe ýetginjekler hem däldi...

Ýylanly raýonynyň "Moskwa" kolhozynyň başlygy Sapyş Çerkezow hakynda bize täsin zatlar aýtdylar. Urşuň başlarynda ony kolhoza başlyk saýlapdyrlar. Bu wezipede sanlyja aý işländen soň ol bir gün hiç kime, hatda öz maşgalasyna-da duýdurman harby komissaryň kabinetine barýar.

– Náme hyzmat? – diýip, tanyş komissar ondan soraýar.

– Hyzmat şeýle – tä su ýerden fronta ugradýançaň men indi şu kabibetden çykmakçy däl.

Nähilidir bir gudrat buleb ýaş başlyga özünü fronta ugratdyrmak başardýar. Ýola düşüleli béri gör, näçe günler geçýär. Ahyry eşelon Daşkende golaý stansiýalaryň birinde durýar. Ine-de birden-kä Sapyş Çerkezowyň oturan wagonynyň içinde raýkomyň sekretary peýda bolýar. Raýon ýolbaşçysy bilen onuň garamagyndaky kolhoz ýolbaşçysynyň nazarlary çaknyşýar. Özünü eýýäm eli awtomatly hasaplap gelýän ýaş başlyk yzna dolanmaly bolýar.

Howaýyrak kinosýužete meñzeýän bu wakany eşidedimde menem oña birbada ynanmadym. Soň "Moskwa" kolhozyna baryp, Sapyş aga bilen mazaly tanşanymyzdan soň bu ahwalat barada onuň özünden soramagy makul bildim. Bu wakanyň aňyrsynda gaýduwsyz, hyjuwly watançynyň obrazy ýatyr ahyry!

– Hawa, şeýle ýagdaý hem bolupdy – diýip, Daşhowuz sebitiniň abraýly kolhoz başlyklarynyň biri Sapyş aga boyun aldy.

Kolhozda däne brigadasyna tabelçilik edýärkäm biziň obamyzdan fronta giden, orta ýaşlardan geçen bir bisowat adam oba dolanyp bardy. Onuň adyny men Çary aga diýip tutaýaýyn. Ol şeýle bir tapdan düşüpdir welin, beýle ýagdaýdaky adama "pylany soňky deminde özünü oba atypdyr" diýilýär. Ine, kolhoz başlygy Çary agany biziň brigadamya berkitdi-de:

– Iň bolmanda çay gaýnadyp berer. Gyzgyn nahar iýip, birneme özünü tutsyn – diýdi.

Dogrudan-da, kem-kemden Çary aga özünü tutup başlady. Günleriň bir günü bälçik gelinleriň biri oňa:

– Çary aga, uruşdan gürrüň berseñiz-le, nireden gaýtdyňyz? – diýip, sowal berdi.

– Žillinskiý diýilýän ýerden gaýtdyk, keýgim.

– Žillinskiý? O nirede bolýar?

– Ondan aňyrda ýer-ýurt ýok.

Seredip otursak, Çary aga Çelýabinskide gurluşyk batalýonynda işläň eken. Saglyk ýagdaýynyň ugry bolmansoň, ony obasyna ugradypyrlar.

Aradan ýarym ýyl geçensoň, Çary aga kemsiz daýandy. Ol indi ýigdelen ýalydy. Has dogrusy, täzeden dünýä inen ýalydy.

– Indi-hä gurluşyky batalýona däl-de, gös-göni söweşýän goşuna iberäýseler, bir esgeriň ýerini tutardyk – diýip, ol bir gezek çyny bilen aýtdy. Emma ol söweşýän goşuna gitmeli bolmady – basym dört ýyla çeken pidadan doly uruş biziň Beýik Yeňsimiz bilen tamamlandy.

Men makalany Şaly Kekilowdan başlap, Çary aga bilen-de gutardym. Meniň bu ýerde esasy nygtajak bolýan zadym million-million Şaly Kekilowlaryň gahrymançylygyny million-million Sapış Çerkezowlaryň ýa-da Çary agalaryň gaýtalap biljekdigi barasyndaky, sowet halkynyň köpcülikleýin gahrymançylyk görkezmäge ukyplylygy baradaky beýik hakykatdyr.

Faşizmiň külünü göge sowran gahryman sowet halkydyr. Sowet halkynyň million-million ogullary bolsa YEÑIJILER diýen mukaddes ada mynasyp boldular. Yeňijiler diýen ýakymly hem-de buýsançly sözüň aýratyn ähmiýeti, aýratyn manysy bar.

Berdinazar HUDAÝNAZAROW,

Türkmenistanyň halk ýazyjysy. Edebi makalalar